

Д. Наконечний

Хоча політична історія Ерїтреї почалась приблизно 13 років тому, ця східна Африканська нація має багате культурне коріння, яке датується близько 3,000 роками тому, коли семїтські народи з Аравійського півострова перетнули Червоне Море. Вони зайняли місцевість, яку називають Рїг Африки (сучасна Ерїтрея, Ефіопія, Джїбутї і Сомалї), і порїднилися з місцевим населенням. Так з'явилась імперія зі столицею Аксум (місто зараз у північно-східній Ефіопії).

Це культурне коріння не лише Ерїтреї, але загальний спадок з його символїчним сусїдом на півдні, Ефіопією.

Ерїтрейці і ефіопи мають спільну історію і культуру, проте багато ерїтрейців наголошують на розбіжностях. Можливо, єдиний вагомий елемент, що зв'язує двї нації, – релїгія і її вираження у культурі. Із 3.8 мільйонів людей, котрі проживають на території Ерїтреї, 45 % – мусульмани сунїти, і приблизно 45 % належать до Православної Церкви Ерїтреї .

Аксум

На території Ерїтреї колись знаходилось християнське царство Аксум. Проте є мало історичних документів, у яких зберїгаються відомості про тодїшнє життя ерїтрейців. Усе змінилось, коли імператор Аксуму Езан проголосив християнство офіційною релїгією у країні. Духовним наставником імператора був святий Фрументїй, який походив із міста Тир (зараз у сучасному Лїванї). Його рукоположив на єпископа Аксуму святий Атанасїй Великий.

Імператор Езан також виявляв велику підтримку у збереженні релїквії Аксуму – Ковчег Завїту (він зберїгав Десять Заповідей) від зазіхань ворогів імперії чи єврейської спільноти.

У четвертому столїтті група таких собі „Дев'яти Святих”, не приймаючи постанов Халкедонського Собору, втікаючи від імперської влади, принесла сюди монофізитське віровчення про Христа. Тим самим поступово ерїтрейська спільнота почала належати до того типу Церков Сходу, які називають Східними (Орієнтальними) Церквами Сходу. У VII столїтті це царство після мусульманського нашестя почало занепадати, і на його місці виникло нове – Ефіопське царство.

Вїдносини з Ісламом

Цей регіон зберїгав певною мірою незалежність, поки в XVI столїтті не потрапив під владу Османа.

Існує твердження, що завдяки гостинності та толерантності імператора до пророка Мухамеда, який втікав від арабських князїв, вїдносини між двома релїгіями не є у напруженому стані, який відчувається у сучасній Європі.

Згідно з переданням, арабські язичницькі князі запропонували імператорові видати Мухамеда в обмін на ненапад, але володар не погодився. Можливо, ця дія була ключовою у подальшому процвітанні Ісламу. Мухамед не забув цього і наказав своїм послїдовникам толерувати „ефіопів”, натомість не заподїюючи нічого злого ефіопським християнам.

Вторгнення Європейцїв

Європейське прагнення відкриття нових земель, що за собою вело і загарбницькі дії, ніколи не було задоволеним. Оскільки жага до збагачення не зменшувалось, а тим паче, із відкриттям нових земель, то навали зазнала і Ерїтрейська земля. Разом із торговцями та солдатами на терени Ерїтреї прибули і місіонери із Португалії. Проте вони зазнали невдачі, адже проповідували римо-католицьке сповїдування віри та обряду, а це аж ніяк не сприймалось місцевими жителями (особливо у сільській місцевості).

Тодї єзуїти сконцентрували свою увагу на еліті, і це сприяло тому, що у 1622 році імператор Сусен проголосив католицизм державною релїгією. Подальші дії імператора у введенні цього наказу в життя спричинили до п'ятирічної громадянської війни. Після зречення престолу і смерти імператора, його наступник вигнав усіх католицьких ченцїв із країни, і більш як на двїсті років католицьку місію у країні заборонили.

З 1890 до 1941 року Ерїтрея була італїйською колонїєю, згодом – захоплена Великобританїєю. У 1952 році вона вступила у федерацію з Ефіопїєю, а в 1962 році була анексована як ефіопська провінція.

Церква і її національна роль

Християнство історично вагомо вплинуло на життя Ерїтреї. Ось дії його впливу:

- спостерїгання за дотриманням усіх зобов'язань між ерїтрейцями і ефіопами;
- засудження Ефіопських звірств війни;
- захист солдатів у монастирях у воєнний час;
- турбота про всіх ерїтрейцїв, незалежно від віросповідання.

До 1991 року Ерїтрейська Церква була у єдності із Ефіопською Православною Церквою. У липні 1993 року – тільки через декілька місяцїв після того, як Ерїтрея отримала незалежність від Ефіопії – делегація від Ерїтрейської Церкви на чолї з її лїдером абуном Филипом відвідала настоятеля Коптської Православної Церкви, папу Шенуда III, в Каїрі. Вони звернулись до нього за підтвердженням юридичної незалежності Ерїтрейської Церкви від Ефіопської, при цьому залишаючись у сопричасті із двома Орієнтальними Церквами.

Коптський папа визнав їх запит канонїчним, а Священний Синод Коптської Церкви зобов'язався підготувати нових єпископів для Ерїтрейської Церкви у своїх монастирях. Також було підписано документи, які сприяли б зміцненню співпраці між двома Церквами, зокрема:

- щонайменше раз на три роки скликатиметься спільний синод;
- поминання предстоятелїв обох Церков на літургіях;
- утворення спільної групи для богословського діалогу з іншими неорїєнтальними Церквами;
- утворення спільної комісії з питань богословської освіти, катехизації, молодїжних і

сїмейних програм, соціального служіння.

Патріярх Ефіопської Православної Церкви, абуна Павло, також підтвердив автономність Ерїтрейської Церкви, і разом із абуною Филипом у лютому 1994 року підписали угоду в Аддис-Абеба, в якій підтверджувався автокефальний статус Ефіопської і Ерїтрейської Церков, і надавалась перевага першості Коптській Церкві серед Орієнтальних Православних Церков.

Єрархїя

У липні 1994 року папа Шенуд III висвятив п'ять єпископів, які сформували ядро Синоду незалежної Церкви, і вибрали на голову Церкви 96-річного абуна Филипа, якого ерїтрейці назвали „батьком опору ефіопському утиску”. А в 1998 році його проголошено патріярхом.

Після його смерти другим патріярхом став 79-річний Яків.

На даний час її очолює абуна Антонїй.

Патріярх

25 серпня 2005 року Синод відсторонив його від патріярших обов'язків, проте за ним було збережено право здійснювати церковні богослужіння. На свято Богоявління патріярх не з'явився у храмі, а це викликало побоювання міжнародних спостерігачів.

Засідання Синоду, на якому його усунено від управління Церквою, провів Йофтахе Дїметрос, призначений урядом чиновник, що, фактично, узяв церковну владу у свої руки, хоча за канонами членами Синоду можуть бути тільки єпископи, а його головою – патріярх. За деякими даними, Дїметрос провів 20 січня ще одне засідання Синоду, з метою обрання нового патріярха.

Протистояння між патріярхом Абуне Антонїєм і урядом Ерїтреї почалися в листопаді 2004 року, коли єрарх виступив з критикою на втручання властей у справи Церкви . Після цього національне телебачення Ерїтреї припинило транслявати традиційне рїздвяне звернення патріярха. Згодом його радника змусили піти у відставку, а потім заарештували.

15 січня патріярх написав лист-звернення у відповідь на повідомлення про зняття з нього повноважень. У цьому посланні патріярх вказує на той факт, що його усунення від престолу було проведене з порушенням усіх канонїчних процедур. Абуне Антонїй заборонив членам Синоду висвячувати єпископів, священників і дияконів, а також здійснювати обряд помазання нового патріярха. Єрарх також повідомив про відлучення від Церкви Йофтахе Дїметроса і секретаря Синоду, священника Хабтома Руссома. Абуне Антонїус також заявив, що ввіряє свою долю Коптській Церкві і Собору настоятелїв монастирїв Ерїтреї, який планує скликати.

Також уряд країни звернувся до коптського папи Шенуда III за підтвердженням про усунення паріярха Ерїтрейської Церкви, проте єрарх на це не дав згоди, оскільки подібна ситуація трапилась і з ним .

Сучасний стан

Не дивлячись на її велике надбання, Ерїтрея – одна з найбідніших країн у світі.

Незважаючи на те, що і досі не зникли всі наслідки тридцятирїчної громадянської вїйни, Ерїтрея і Ефіопія у 1998 році вступили в новий конфлікт, який не був нічим обґрунтований. Знищення лїсових насаджень, засуха, епїдемії, бїднїсть, голод та багато інших проблем постають сьогодні перед Церквою Ерїтреї.

Д. Наконечний. Ерїтрейська Церква // Слово №2 (27) (2006) с. 19-20